JE MAINTIENDRAI

DE CURAÇAOSCHE COURANT.

Deel XX. ZATURDAG den 15den SEPTEMBER 1832. N. 36.

Gedrukt en Zaturdag's morgens uitgegeven ter Drukkery voor Zyne Majesteit den Koning der Nederlanden, door De Weduwe WILLIAM LEE.

Engeland en Oud-Nederland.

(Uit het *Algemeen Handelsblad* van Amsterdam.

(VERVOLG EN SLOT VAN ONS VORIG NOMMER.)

Intusschen was het Nederlandsch Gemeenebest dat gezegend tydperk ingetreden, waarin hetzelve het einde mogt zien van den tachtig-jarigen stryd tegen Spanje, in welken zoo vele schitterende blyken van den onwankelbaren, volhardenden moed onzer voorvaderen hadden uitgeblonken. De Vereenigde Nederlanden werden door alle derzelver vyanden, zoo wel als door derzelver bondgenooten en alle overige ryken en staten erkend als *vrye souvereine Staat*. Die kleine republick (verrykt door de onmetlyk groote schatten, welke zy door de dapperheid en het schrander vernuft harer grondstichters, ons onvergetelyk voorgeslacht, uit Oost en West en uit alle de Oorden der wereld zich had verkregen,) strekte tot eene oefenschool ook voor de Vorsten, om hen te leeren waarin de eigenlyke welvaart eens volks, het ware volksgeluk gelegen is. Ja, aan het gezegend Oud-Nederland heeft Europa het te danken gehad, dat algemeen meer en meer de Koophandel, de Zeevaart, de Visscheryen, de Fabryken en Trafijken, de Landbouw, werden aangemoedigd, uitgebreid en verbeterd; want, Oud-Nederland had het treffendst voorbeeld gegeven, welke voordeelen door een nyver volk konden verkregen worden.

De yverzucht en wangunst van andere volken moesten echter weldra de grondslagen leggen tot allengsche loslating, eindelyke geheele slaking dier vriendschapsbanden, die zonder die verkeerde dryfveeren, zoo zeer den *algemeenen* onderling zich bevorderenden voorspoed zouden hebben doen toenemen en bevestigen. In dit tydvak begonnen de Engelschen zich meer en meer de heerschappy ter zee aan te matigen, die, na den dood van Karel I., onder het protectoraat van Olivier-Cromwell, tot de hevigste twisten tusschen Engeland en Nederland aanleiding gaf.

Reeds Karel I. had, met byzondere behartiging, het zeewezen in zyn Ryk voorgestaan, en schepen van grooter kaliber doen bouwen; onder zyne regering werden ook de schepen het eerst in onderscheidene rangen verdeeld. Ten jare 1637 liep de eerste in Engeland gebouwde driedekker te Woolwich van stapel. Dit schip werd gedoopt met den trotschen naam van *Souverein der Zeeën*. Tydens het uitbarsten der rebellie, bestond Karels zeemagt uit 42 schepen, gezamenlyk ter inhoud van 22,411 ton. De nu volgende burgerkryg was oorzaak dat de marine gedurende eenigen tyd veronachtzaamd werd, en het bragt haar geene geringe schade, dat Prins Robert ten jare 1648, met 25 schepen doorging. Na Karels dood hervormde, zoo men weet, Cromwell het Britsche Parlement naar zyn welgevallen, derwyze dat het deszelfs aloude gestalte ten eenemale verloor, en volstrekt afhing van zynen wil. Ten jare 1653 door het leger tot Protector der republiek, en later, 1675, door het Parlement tot Koning van Engeland zich hebbende doen verheffen, werd, onder zyn beheer, andermaal aan het Britsche zeewezen eene groote uitbreiding gegeven.— Cromwell's tot dit einde in het werk gestelde krachtdadige maatregelen herstelden niet slechts de vroegere verliezen, maar bragten zelfs in vyf jaren tyds de Engelsche zeemagt op 150 bodems, voor meer dan één-derde gedeelte uit twee-en drie-dekkers bestaande. Geen wonder dat eene dergelyke magtsvermeerdering den Engelschen hoogmoed styfde en voedsel gaf aan hunne zucht om meesters te zyn van de zee.

De Engelschen beweerden namelyk dat de Souvereiniteit over de nauwe zeeën, als hun regt, uit zeer vroege tyden herkomstig is; daartoe beroepen zy zich op Schryvers die de verzekering geven, dat Egbert, de eerste Saksische Koning, zyne Officieren over geheel Engeland uitzond, om alle schepen, die *zyne* zeeën bevoeren, te doorzoeken en te verpligten zyne vlag te begroeten. Ditzelfde regt te handhaven, werd ook aan Hastings, onder de regering van Koning Jan, in last gegeven. Onder die van Edward I werd, ten gevolge eener inbreuk op dit Engelsche regt door den Franschen Koning Philippe I, te Londen eene vergadering gehouden van Engelsche regtskundigen benevens afgevaardigden uit Genua, Spanje, Nederland, Duitschland, Denemarken, Noorwegen, enz., enz., en werd daarby plegtiglyk erkend, dat de Koningen van Engeland en hunne voorzaten, sints onheugelyke tyden, over de Engelsche zeeën en derzelver eilanden, de opperheerschappy hadden bezeten.

De Souvereiniteit, zegt de Heer Tuckey (*), werd met de daad zelve door alle Europesche landen erkend, die, door gezegde zeeën bespoed, vergunning vraagden om op dezelven te mogen visschen, en zelfs om er door te mogen varen; welke vergunning door alle de Vorsten, te rekenen van Edward I tot op Hendrik VI, en voorts door Maria aan de Nederlanders gegeven werd; zoo als ook door de Admiralen van den Franschen Hendrik IV aan Elizabeth voor de Franschen werd verlof gevraagd, om in *hare* zeeën tongen voor 's Konings disch te mogen vangen.

Uit het Engelsche stelsel dezer zee-heerschappy onder Cromwell, ontsproot de beruchte *navigation-act*.— De Nederlanders, onze voorouders, verzetteden zich tegen de hun opgelegde vernedering, en betwistteden zelfs door eenen bloedigen kryg ter zee, die heerschappy, doch de uitslag van dien oorlog was hun niet gunstig, en by het vredestraktaat tusschen de Nederlanders en Cromwell, hetwelk dien oorlog beëindigde, werd het *vroege bestaan* der Britsche souvereiniteit over de *nauwe zeeën* erkend; en by een volgend traktaat, verbonden zich in 1674 de Staten uitdrukkelyk om "In de zee, die zich uitstrekt van Kaap Finistère tot voor het midden van het punt genoemd Statenland in Noorwegen, alle hunne schepen of vloten voor een of meer koningsschepen, die zyner Majesteit's wimpel, of het zeil *Jacq* genaamd, voerden, te doen groeten met het ligten van den topwimpel der groote mast, en het laten vallen van het topzeil."

Reeds vóór eeuwen was die hoogmoed by de Engelschen kennelyk in hun spreekwoord: *Imperator maris, terrae Dominus*; dat is: *Meester ter zee, Heer te lande*.— Koning Hendrik VIII. had van die heerschappy zulk een trotsch gevoel, dat hy tot zyn devies durfde bezigen:— *Cui adhaereo praeest; dat is: Wien ik help, die zal meester zyn.* En, metterdaad, voerde deze Vorst, gesterkt door het Duitsche Ryn en de Nederlanden, naar welgevallen, kryg, nu eens tegen Frankryk, dan tegen Spanje; altyd naar zyn welbehagen vrede makende, zelfs met François I. en met Karel V., wien hy door het verstoten zyner Moei zoo grovelyk durfde honen.

Voor het tegenwoordige onthouden wy ons opzettelyk, over dit punt van al-dan niet-geregtigde heerschappy der Britten breeder uit te weiden; ons voorbehoudende daarop eerlang nader terug te komen.

Hoe groote oneenigheden ook Cromwell's heerschzuchtige regering tusschen onzen Staat en Engeland had doen ontstaan, waren echter de betrekkingen welke wy met dat Ryk bleven behouden, van te innigen, te nauw verbonden aard, dan dat voorbygaande staatkundige twisten die geheel konden vernietigen. Mogt dan ook Karel I, ten gevolge van den burgerkryg zyn hoofd op het schavotblok hebben gebragt,—het huwelyk der oudste dochter diens rampspoedigen Konings met onzen Prins Willem II, bewees genoeg dat de betrekking van Engeland met Holland nimmer geheel was verbroken geweest.

Na Cromwell's overlyden, werd zyn zoon Richard met eenparige stemmen tot zynen opvolger gekozen, met den tytel en de waardigheid van *Protector*. Daar deze echter de bekwaamheden zyns vaders derfde, en het hem aan het noodige beleid ontbrak om zyn gezag te handhaven, was hy genoodzaakt rang en waardigheden neder te leggen, en sleet hy zynen overigen leeftyd in afzondering op het land. Dit was eene oorzaak ter vernietiging van het republiekeinsce bewind in Engeland, alwaar men thans begeerig was des ongelukkigen Karels zoon, Karel II, als Koning ten troon te verheffen.— Deze, onder de vroegere omstandigheden naar het vasteland geweken zynde, bevond zich op dit tydstip in Holland, en hier was het dat de Engelsche gezanten hem het aanzoek deden om naar Engeland terug te keeren, ten einde zich aldaar als wettigen Koning te doen huldigen. Terwyl deze Karel II in diepe verdrukking en onder den grievendsten tegenspoed als balling omzwierf, had hem de stad Amsterdam, in het geheim, van tyd tot tyd eene som van 150,000 guldens ten geschenke gegeven; thans nu men Cromwell wraak niet meer te duchten had, werd den Engelschen Koninklyken Erfprins door de Staten van Holland geschonken eene som van 300,000 guldens, behalve nog 10,000 guldens tot den aankoop van allerkostelykst lynwaad en prachtvolle meubelen. De Koning, in het heerlyke jagt der Admiraliteit te Rotterdam onthaald zynde geworden, en zich den wensch hebbende laten ontvallen om, zoodra hy in Engeland zoude teruggekeerd zyn, een even prachtig dergelyk vaartuig te doen bouwen, werd aan hem later, een geheel nieuw, even kostbaar en fraai jagt door de stad Amsterdam vereerd. Tot geschenken voor den Koning en zyne broeders werd nog vóór zyn vertrek, door de Staten van Holland eene nieuwe gift van 600,000 guldens vastgesteld; wordende voorts nog aan Zyne Majesteit een allerprachtigst Koninklyk Ledekant met alle daartoe behoorende mobilia, ten geschenke gegeven. De herteg van York werd verzocht van wege de Staten wel eenig bewys van eerbied te willen aannemen, en werd hem daarby overhandigd eene Aanwyzing op de Tresorie van Staat, ten bedrage van 60,000 guldens. Ook de Koninginne-moeder had een geschenk van 50,000 guldens ontvangen; terwyl bovendien de geheele aanzienlyke vloot, waarmede de Koning met zyn groot gevolg naar Engeland overstak, van alle mogelyke ververschingen, victualiën en verdere behoeften, voor rekening van den Staat was voorzien geworden. De pracht en kostbaarheid der veelvuldige maaltyden, die tydens 's Konings verblyf hier te lande ter zyner eer gegeven waren, gaan alle beschryving te boven. By gelegenheid van een derzelven, op het Prins-Maurits Huis te 's Gravenhage, gaf dan ook de Koning openlyk te kennen, dat hy nimmer beter was onthaald geworden, en geen der hem, zoo in Frankryk als in Spanje en in Duitschland, veelvuldig toegebragte gastmalen, zelfs niet de kostelyke maaltyd, hem in Mei 1656, by zyn vertrek uit Nederland naar Duitschland door den aartshertog Leopold gegeven, in eenige mate hoe ook genaamd, te vergelyken waren met den maaltyd, waarmede hem de heeren Staten van Holland hadden geregaleerd.

Op eene, by gelegenheid eener plegtstatige audientie, den Koning gedane aanspraak, zeide deze dan ook, in zyn antwoord, met de hem eigene kracht van uitdrukking.

"Ik bemin deze Republieke, niet slechts omdat de "Princesse *Royale*, myne zuster, ende den Prins van *O*-"*ranje*, myn neef, twee personen, die ik grootelyks ge-"negen ben, aldaar wonen, maar ook door interest van "Staat, voor de welvaart myner Koningryken, en de "door eene krachtige inclinatie, die ik hebbe haar goed "te doen. Myne heeren! Ik bemin waarlyk deze pro-"vincien, ja zoo zeer, dat ik zelfs jaloers zoude zyn, in-"dien ze aan eenig ander Prins een grooter deel in ha-"re vriendschap zouden geven, als my, die ik geloove "meer dan eenig ander Prins daarin behoord te hebben, "dewyl ik ze beminne meer dan alle andere Souverei-"nen te gelyk."

Wie zoude, na zoo veel eerbetoons, na zulk eene mildheid van wege eenen betrekkelyk kleinen staat, en vooral na zulk eene betuiging uit den eigen mond van dezen Karel II niet verwacht hebben, dat hy, by zyne troonsverheffing, deze zyne zoo plegtig verklaarde toegenegenheid jegens onzen Staat zoude hebben gestand gedaan? In de uitkomst bleek zulks echter geheel anders te zyn. Aan Koning Karel II. werd door het Parlement een veel grooter inkomen toegestaan dan dat der vroegere monarchen van Engeland was geweest. Doch, ofschoon in de school van den rampspoed opgevoed, had hy daaruit voor zich zelven geen nut getrokken. Aan wufte vermaken verslingerd, reikten zyne inkomsten niet toe voor zyne verkwistingen en, na, ter voldoening zyner schulden, de bruidschat zyner gemalin benevens van Frankryk eene som van 200,000 kroonen ontvangen te hebben, zag hy zich genoodzaakt om Duinkerken, ofschoon zeer tegen den zin der Engelsche Natie, aan Lodewyk XIV, voor eene som van 5 miljoen guldens te verkoopen. De religie-haat begon andermaal hevig te woeden, waardoor niet slechts Frankryk er in slaagde, Engeland, of liever deszelfs verdorven Hof, van het drievoudig verbond (*triple alliantie*) af te trekken; maar ook, Karel zelven over te halen tot eenen oorlog tegen de Nederlanden, overeenkomstig het met hem beraamde plan van verdeeling.

Tot loon van al het goede, door onzen staat aan Karel II bewezen, stortte die monarch ons dus in dien vreesselyken oorlog van 1672; smeedde hy eene zamenspanning, om onze republiek onder zyne eigene magt te brengen, en zond te dien einde vloten uit om onze havens en schepen te vernielen. De Almagtige God deed, echter, dien kryg ten onzen beste keeren, die, toen het gevaar was afgewend, deszelfs aanleggeren geene eer overliet, maar, integendeel, hen drong om eenen vrede te sluiten, die, tot het behoud hunner eigene rust en welvaart, voor hen eene groote behoefte was geworden.

Na den dood van Karel II, die den 16den February

(*) In zyn voortreffelyk Werk, getiteld: *Aardrykskunde voor Koophandel en Zeevaart*, by J. Immerzeel Jr., 1819.

1685 inviel, beklom Jacobus II den Britschen troon; doch dezen gelukte het even weinig, aan Engeland eene inwendige rust te doen genieten. De oude veten waren niet uitgeroeid, en de nationale verdeeldheid verwekte de levendigste bekommering voor het behoud des ryks. In dat gevaarvol tydsgewricht verwachtte men dan ook alleenlyk nog uitkomst en redding van onzen Prins van Oranje, Willem III, de gemaal van des Hertog van York's dochter, Prinses Maria. Algemeen openbaarde zich in Engeland de wensch dat, in de plaats van Jacobus II, wiens regering niets dan onheilen baarde, deze Prins ter bescherming en bestendiging van vryheid en godsdienst, den Engelschen troon mogt beklimmen. Hiertoe werd besloten, en den 26sten October 1688 verliet de Prins Holland, by zyn afscheid van de Algemeene Staten hun zyne erkentelykheid te kennen gevende voor alle vriendschap hem ooit bewezen, met bede om derzelver voortduring; en voorts verklarende: "Dat hy God tot getuige nam, dat hy naar Engeland toog met geene andere oogmerken, dan die hy in eene verklaring had opengelegd. Dat hy niet wist wat God mogt voorhebben, doch, indien hem iets menschelyks mogt overkomen, hy de Prinses, zyne gemalin, aan der Staten zorge aanbeval, hun verzekerende *dat zy dit land, als haar Vaderland beminde.*" De vloot, met welke de Prins zynen overtogt bewerkstelligde, bestond uit niet minder dan 635 zeilen; waarvan: oorlogschepen 65, fluitschepen 500, pinken 60, en branders 10; aan derzelver boord waren ingescheept 3,666 man ruitery en 10,692 man voetvolk. De door Nederland voor dien overtogt betaalde kosten bedroegen, zeer nauwkeurig opgemaakt, *zeven millioen driehonderd-één-duizend driehonderd twee-entwintig guldens, een stuiver en acht penningen.* In 's Prinsen gevolg bevonden zich de voornaamste Engelsche edellieden. De vloot landde, op den 15den November 1688, gelukkig te Torbay, en op den 28sten December, daaraanvolgende, hield de Prins zynen openlyken plegtigen intog te Londen, nadat Jacobus II, in den morgen van dien zelfden dag, naar Rochester was gevlugt. De Prins, als Willem III, benevens zyne gemalin, tot Koning en Koningin van Engeland verheven zynde, namen de zaken in Europa welhaast eenen anderen keer, en hadden er onderscheidene belangryke onderhandelingen plaats, om Engeland en de Vereenigde Nederlanden op het innigst aan elkander te verbinden. Voor Engeland zelf wrochtte deze gebeurtenis den gelukkigsten ommekeer, en beschouwde men dezelve als eene wezenlyke redding. Te regt zegt daarom de heer van Nes in zyne redevoering "over den publieken Geest:"—"Toen de Engelsche Natie den derden Willem van Oranje uit Nederlandsche handen ontving, was de stryd van dweepzucht en van willekeur aldaar afgestreden; en de verlichting, eenmaal tot alle standen doorgedrongen, bragt de oude en hechte grondvesten der nationale onafhankelykheid wederom te voorschyn.—Op die zuilen rees nu het gebouw der Engelsche Staatsregeling krachtvol en grootsch in harmonische symmetrie."

Engelands voorspoed werd nog verhoogd door het verbazend toenemen van deszelfs onderscheidene takken van nyverheid en kunstvlyt. Het herroepen van het edikt van Nantes, waardoor aan het Fransche fabrykwezen een doodelyke slag werd toegebragt, wrochtte te dezen voor Engeland de heilrykste uitkomsten, ten gevolge van den aanstroom der vervolgde Protestanten, die in Engeland vele fabryken van zyden stoffen, kotoenen, linnens en hoeden invoerden, en er de reeds aanwezigen verbeterden, en het Ryk, boven eene verderfelyke afhankelykheid van Frankryk, aanmerkelyk begunstigden. Wyders bleek de vereeniging van Schotland, door welke de belangen van beide de Koningryken ineên smolten, voor elk derzelven in het byzonder, en voor den zaamgevatten staat, niet, minder voordeelig te zyn, dan de boven vermelde gewigtige omwenteling, door welke zoo vele vrydommen werden verzekerd, dat daarin iedere tak van volkswelvaart eene nieuwe aanmoediging voor zichzelven vond.

Zonder door de gestadige oorlogen merkelyk benadeeld te worden, noch zelfs onder de afscheiding der koloniën te lyden, welke men als den grondslag beschouwde van het groote Engelsche handelsstelsel, was van nu af aan Engelands voorspoed bestendig toenemende, tot dat dit Ryk in welvaart eene hoogte bereikte, die den nyd en de afgunst van geheel Europa, en als van rondsomme zich opstuwende vyandelykheden tegen hetzelve verwekte, en die zeer veel toebragt tot die heillooze oorlogen, door welke Europa gedurende eene reeks van twintig jaren werd geteisterd; terwyl, daarentegen, voor Groot-Brittanje de, tot deszelfs vernedering aangevangen, groote worstelstryd, den roemvollen uitslag te weeg bragt, om den bloei van deszelfs handel en nyverheid, onder de volkeren der aarde, op het luisterrykst te doen zegevieren, en tot hiertoe te bestendigen.

In den aanvang van deze onze beschouwing hebben wy eene schets gegeven van de duizelingwekkende hoogte van grootheid en magt, op welke zich het tegenwoordige Britsche Ryk bevindt. Wie zoude het voorzeggen kunnen of het zich op die hoogte toenemenderwyze zal staande houden, dan wel of het deszelfs hoogste standpunt zal bereikt hebben! Hoe dit zy, aan eene trotsche en willekeurige heerschzucht te willen bot vieren, kan geene bestendige rust met andere natiën te weeg brengen, en, *hoogmoed komt voor den val*; zoo als dit van zoo vele magtvolle, groote Ryken en Staten door de geschiedenis is gestaafd geworden. Naar onze wyze van zien, zoude echter, noch voor ons, noch voor Europa, de ondergang van Engeland als wenschelyk te beschouwen zyn. Wy hopen integendeel opregtelyk dat, Engeland, deszelfs magt en grootheid waardiglyk en niet willekeurig doende gelden, steeds gelukkig zy.

Maar wy wenschen ook tevens, dat Groot-Brittanje nimmer het vergete, hoe (zoo als het boven slechts vlugtig geschetste, voldingend heeft bewezen) van de vroegste tyden af aan, voor hetzelve krachtvolle en heilwrochten de banden van vriendschap met Oud-Nederland hebben bestaan! Dat Engeland dan ook voor het denkbeeld terug deinze, om door laaghartige knipperyen, door eene verblinde staatkunde, door eene verderfelyke heerschzucht zich te verlaten verleiden om ons te benadeelen, of onzen nationalen roem en eerwaardig volkskarakter te krenken. Neen! dat Engeland, veeleer, het zich ten duursten pligt rekene, deszelfs oude en getrouwe naburen in hunne ware belangen en in hunnen regtmatigen invloed op het Staten-stelsel en het evenwigt van Europa, te helpen handhaven en duurzaam bevestigen.—Alligt nemen eenmaal de gebeurtenissen eenen zoodanigen keer, worden de omstandigheden van zulk eenen aard, dat het voor Engeland geenszins zal onverschillig zyn het Oude Nederland tot vriend of tot vyand te hebben. De magt of kracht van eenen Staat liggen (en ook dit is door de geschiedenis gewaarmerkt) niet zoo zeer in de hoofdelyke talrykheid der bewoners, noch in den wyd-uitgestrekten vlakte-inhoud van den bodem, dan wel in de innerlyk zedelyke kracht des volks. Van hoe vele waarde is het dan niet voor eenen, ook den grootsten Staat, tot vriendelyken nabuur een volk te hebben, hetwelk ofschoon klein in bevolking en grondgebied, door hooge waarde van volkskarakter, door echte trouw en burgerdeugd, zich, onder alle wisselingen van het lot, tot op den huidigen dag als groot en eerwaardig heeft staande gehouden! Voorwaar, een zoodanige bondgenoot schenkt veerkracht en leven, verwekt vertrouwen en hoogachting, en snoert als van zelven de hechtste banden van onderlinge belangstelling en vriendschap, die op den vrede en het lot van Europa, in zoo vele opzigten, den vermogendsten invloed kunnen uitoefenen. Dit volk zyn wy, zoodanig waren wy steeds als bondgenoot, de *vriend van alle volken*; ook byzonder de *vriend van Engeland!* Doch ten allen tyde waren wy ook, als vyanden, geducht. Geen blad onzer Geschiedenis is er, hetwelk deze waarheden niet bevestigt. Men wachte zich dan onze eer te krenken, ons in onze billyke regten te willen bekorten, ons vry en onafhankelyk volksbestaan te willen in gevaar brengen, of vernietigen. Waagt men het daaraan eene schennis hand te slaan, dan zal men het ondervinden, hoe Oud-Neêrlands ontwaakte leeuw, opryzende, moedig zyne manen schudt, zynen vyand mét heldenvuur onder de oogen ziet, en dat men met hem eenen bloedstryd op leven of dood te stryden heeft. Het volk, dat voor eene verdrukte en dweepzieke wereld het allereerst den grondslag tot ware vryheid en zegenvolle godsdienstige verdraagzaamheid heeft gelegd; dat op godsdienstige gronden, voor niemand vreest dan voor God alleen; dat van de, onder de goedertieren zegening van den Almagtigen, door noeste vlyt, werkzaamheid en moed verkregen schatten edelste vruchten heeft ingeoogst, en altyd gaarne aan verdrukte vreemden ondersteuning en de liefderykste herbergzaamheid heeft bewezen; dat, door zynen Handel, door zyne zeevaart en door alle de overige takken zyner nyverheid, de welvaart en het geluk van andere volken steeds heeft getracht te bevorderen en te vergrooten; *dit volk*, zeggen wy, *laat zich niet ongewroken bespotten.*

De vele bloedige zeeslagen, de roemryke togt naar Chattam, die zelf Londen sidderen deed, moeten ook aan het trotsche Albion het diepst besef hebben ingegrift, dat ook te dien opzigte, de Oud-Nederlandsche Natie hare eer en onafhankelykheid op de schitterendste wyze weet te verdedigen en te bestendigen.

En is eene weêrkeerig eervolle en duurzame vriendschap tusschen Engeland en Oud-Nederland dan ook niet wenschelyk voor het innig belang, den bestendigen bloei *der beide volken?* Geven niet de Engelschen zelven te kennen, dat van hunnen Handel met andere natiën, die in een tydsbestek van slecht *honderdvyfentwintig jaren*, eene geldswaarde van 14000 *millioen* (*achtenveertig duizend millioenen guldens*) heeft bedragen, voor verre weg het grootste gedeelte door hen met ons Oud-Nederlandsche Vaderland is gedreven; en heeft onze tegenwoordig *besliste* scheiding van Belgie, of liever de wedergeboorte van ons *eigen volksbestaan*, dan niet de helderst stralende vooruitzigten op een Handelsverkeer, vooral niet minder belangryk en onderling voorspoed aanbrengend dan immer te voren! De verdere uitbreidingen waarvan tot den toenemenden bloei van beide volken, dat Handelsverkeer nog vatbaar is, zyn onberekenbaar, zoo als wy ons voorbehouden, dit in een volgend opstel aan te toonen. Wie zoude er dan aan twyfelen kunnen, of Engeland, in bondgenootschap met Oud-Nederland van Engelands zyde ook met oude Nederlandsche trouw gesloten, dat is: op beider weêrkeerig billyke regten en vrydommen gegrond, zal gezamenlyk met ons, zoo voor beide volken zelven, als voor de overige natiën der wereld, ten welvaart en zegen kunnen, en zelfs ondanks zich zelven moeten werkzaam zyn!

BEKENDMAKING.

DE ondergeteekende President van het Gemeente Bestuur brengt by deze ter kennis van alle belanghebbenden dat door den Gemeente Raad by besluit van den 5den dezer maand is bepaald: dat zoo lang het tarwe meel op ƒ 40. per vat blyft, de Ronde Brooden niet minder dan 10 en de Fransche Brooden niet minder dan 9 Oncen zullen moeten wegen, terwyl naar dien maatstaf by verhooging of vermindering der marktprys van dit artikel het gewigt zal worden geregeld, en wel tot dat in den tot nu toe gevolgden regel van berekening der broodryding, de noodige verandering zal zyn gemaakt.

THEOD. JUTTING.

Den 7den September 1832.

BEKENDMAKING.

Secretarie van het Gemeente-Bestuur,
den 14den September 1832.

HET Gemeente-Bestuur dezes Eilands, brengt ter kennis van en gelast by deze aan alle Broodbakkers dat de Brooden voor de volgende week te bakken het gewigt zullen moeten houden van 10 Oncen voor 15 Centen; terwyl de Fransche Brooden Een Once minder zullen kunnen wegen, op pœne als by publicatie van den 16den Maart 1824 is bepaald.

Van wege het Gemeente-Bestuur voornoemd,
De Secretaris van hetzelve,
I. J. RAMMELMAN ELSEVIER Jr.

BEKENDMAKING.

Secretarie van het Gemeente-Bestuur,
den 7den September 1832.

HET Gemeente-Bestuur dezes Eilands, doet by deze aan alle Vleeschhouwers kennis geven, dat de pryzen van Versch Vleesch voor de loopende maand September zyn bepaald als volgt:

Ossen Vleesch op niet hooger dan 30 Centen per pond.

Schapen of Lams Vleesch op niet hooger den 25 Centen per pond.

Kabrieten en Varkens Vleesch en Schilpad op niet hooger dan 20 Centen per pond en gelast hun verder zich daaraan te houden op pœne als by de wet is bepaald.

Van wege het Gemeente-Bestuur,
De Secretaris van hetzelve,
I. J. RAMMELMAN ELSEVIER Jr.

KENNISGEVING.

DE ondergeteekenden Administrateuren der Eigendommen in dit eiland toebehoorende aan de Heeren GABRIEL DACOSTA GOMEZ DE LA PENHA en DAVID HAIM HENRIQUEZ DE CASTRO, qq. wonende te Amsterdam, geven hiermede te kennen aan een ieder die Interessen op Hypotheek of Obligatien voor aan hem geleende gelden uit genoemde administratie verschuldigd mogt zyn, om dezelve interessen binnen den tyd van Zes Weken na heden, te komen voldoen, hun daarby wel uitdrukkelyk vermanende dat by gebreke van dien, na verloop van den bepaalden tyd tegens de in gebreke blyvende personen, zonder nadere waarschouwing nog consideratie wettige maatregelen zullen genomen worden.

MORD. HM. SENIOR.
MOISE CARDOZE.
G. F. LENZ.

Den 7den September 1832.

BEKENDMAKING.

DE ondergeteekenden hebben de eer het Publiek kennis te geven, dat hun Huis van Negotie op het eiland Aruba onder de firma van SUARES & MORENO op heden een ander Huis van Negotie op dit eiland heeft opgerigt onder de firma van

MORENO & SUARES.

Den 1sten September 1832.

CURACAO.

Vaartuigen in en uitgeklaard sedert onze laatste.

INGEKLAARD—SEPTEMBER.

10.	golet Dorothea, Hart,	Bonaire
	bark Dolores, Fernandez,	Coro
13.	—— Margaritha, Buelta,	dito
	—— Generaal Borras, Miguelarena,	dito
14.	golet Boliviana, Nevero,	Aruba
	—— Samaria, Romero,	St. Martha
	—— Governador Ermoso, Ramires,	Jamaica

UITGEKLAARD—SEPTEMBER.

10. golet Dorothea, Hart,
11. —— Maria, Rotjes,
13. bark Dorothea, Fernandez,
14. —— Fanny, Dejongh,
—— Estela, Landasta,
golet Carlota, Acosta,

In het uittreksel uit de *Morning Herald* van den 5 Julÿ, geplaatst in het laatste nummer van dit blad, is eene fout ingeslopen. Er staat: "De ondergeteekende (de Minister van Holland) is gelast te zeggen dat de Koning wel gedrongen is geweest, ten behoeve van den vrede, nieuwe opofferingen te maken, *welke ongelukkiglÿk niet de laatste zullen zÿn.*" Deze laatste zinsnede moet aldus verstaan worden: *dat die opofferingen te zwaar zÿn, om niet de laatste te zÿn.*

Wÿ zÿn vriendelÿk begunstigd geworden met eene Courant van Cadix van den 21 Julÿ jl., behelzende Parÿsche dagteekening tot den 11den dier maand.

Onder deze dagteekening lezen wÿ het volgende betreffende het moederland:

"Ingevolge berigten uit Amsterdam van den 4den Julÿ, was de Cholera te Scheveningen uitgebroken. Aldaar waren 30 personen aangetast, waarvan 5 er aan stierven. Men geloofde dat de Cholera aldaar was overgebragt geworden door eene schuit komende van Gent.

"Onder diezelfde dagteekening wordt uit Luxemburg geschreven, dat die ziekte aldaar ook was uitgebroken, waaraan verscheidene personen overleden waren."

Wÿ hebben hierop aantemerken, dat de *Morning Herald* van den 5 Julÿ, behelzende berigten uit den Haag van den 3 Julÿ en de aankomst te La Guayra van een Fransch vaartuig, hetwelk op den 23sten Julÿ van Bordeaux vertrokken was, volstrekt geene melding maken van het uitbreken der Cholera in het Moederland. Zoo vereischt deze tÿding bevestiging.

"Gisteren (den 10 Julÿ) had er op het bureau van het Ministerie voor de Buitenlandsche zaken, een hevigen woordenstrÿd plaats tusschen den Heer Fagel, Minister der Nederlanden, den Heer Lehon, Minister van Belgie en den Heer Sebastiani.— Men zegt dat de Heer Sebastiani in vollen ernst aan den Heer Fagel zoude gezegd hebben, dat zoo deszelfs Souverein zich niet onderwierp aan het protocol *hetwelk te Londen staat gemaakt te worden*, het Belgische gouvernement vÿandelyk zoude handelen, terwÿl het leger van het noorden de grenzen zoude overtrekken. Het blÿkt dat die bedreiging geenzins den Minister Fagel onthutst had, want hÿ antwoordde oNverwÿld, dat zoo het Fransche leger de grenzen overtrok, de Oostenrÿksche en Pruissische legers dat voorbeeld ook konden volgen. De Conferentie sloot hare staatkundige beraadslagingen zonder iets, (als naar gewoonte) te besluiten; de Heer Fagel vaardigde een koerier naar den Haag af; en de Heer Sebastiani zond dien zelfden dag een koerier naar Londen.

"Men voegt bÿ dit berigt dat de Heer Talleyrand op het paleis ontboden was, waar hem gezegd werd dat men zÿne tegenwoordigheid in Londen hoogst noodwendig vereischtte, en hÿ dringend gesmeekt werd derwaarts te vertrekken."

Onder dagteekening van Londen 9 Julÿ, wordt het volgende uit de *Courier* gemeld:

"Tot nu toe weet men niet of de gouvernementen van Engeland en Frankrÿk besloten hebben om Belgie, hetwelk de vervulling van het traktaat vordert, te ondersteunen. Wÿ gelooven echter dat men Belgie zal aanraden om te wachten, in het vertrouwen dat zy den Koning der Nederlanden tot eene schikking ten genoege van de Belgen, zouden kunnen bewegen. Wÿ weten niet waarop dit vertrouwen gegrond is, doch wÿ zÿn verzekerd dat het bestaat, en dat dwangmiddelen onnoodig zullen zÿn, ten zÿ dat de Koning der Nederlanden in alles wat hÿ van de Conferentie eischt, blÿft volharden.

"Ten opzigte der verdeeling van Belgie tusschen Frankrÿk en Engeland, gelÿk in de *Times* gemeld wordt, merken wÿ aan, dat zoo het gouvernement van Holland dezelve eens voorstelde en Frankrÿk daarin toestemde, de tegenwoordige aangeknoopte familie betrekkingen tusschen Leopold en Lodewÿk Philip thans het handelen over zoodanige verdeeling niet mogelÿk maken.

De onlusten in Parÿs van den 5 en 6den Junÿ zÿn in St. Petersburg beschouwd geworden als de voorloopers van groote beslissende gebeurtenissen welke Frankrÿk binnen korten tÿd zal ervaren en welke zeer mogelÿk na zich zullen slepen de afkondiging van eene Republiekeinsche regering. Volgens deze beschouwing zÿn er onverwÿld bevelen en instructien afgevaardigd geworden aan de Russische afgezanten ende ministers bÿ de vreemde hoven en aan de bevelhebbers van de onderscheidene korpsen. Aan de afgezanten heeft men opgedragen, om de hoven bÿ wie zÿ toegelaten zÿn, te doen inzien, het groot gevaar, waarin Europa wegens Frankrÿk verkeert. Een gevaar hetwelk dadelÿk de verpligting oplegt om ernstig bedacht te zÿn op middelen van voorzorg ten einde gereed te zÿn tegen alle mogelÿke voorvallen en voortekomen de verrassing welke de omstandigheden kunnen doen ontstaan.

De Russische afgezant in Parÿs zal reeds zÿne bevelen ontvangen hebben, om den Franschen minister moed inteboezemen in het vertrouwen op de buitenlandsche mogendheden, op dat hÿ zich uitsluitelÿk bezig houde met de binnenlandsche aangelegenheden, en indien het nog mogelÿk zÿ, eene nieuwe omwenteling, welke niet minder bloedig das die van 1793, en wier gevolgen van nog grooter aanbelang zal zÿn, vermÿde.

De Courant van Cadix bevat berigten uit Lissabon betrekkelÿk de expeditie van Don Pedro.

Deze artikelen zÿn opgevuld met de verachtelÿkste uitdrukkingen tegen Don Pedro en zÿn aanhang en de overgroote liefde van het Portugesche volk voor Don Miguel. Doch als wÿ alle deze winderige en onzinnige bewoordingen weglaten, dan vinden wÿ de volgende daadzaken.

Den 7 Julÿ verscheen deze expeditie vóór de rivier Douro, op welker regter oever de stad Oporto ligt. De Burggraaf Santa Martha bevond zich aldaar met eene leger afdeeling, om dat men vooruit konde zien dat Don Pedro aldaar zou landen.— Na alle mogelÿken weerstand, landden de troepen van Don Pedro, waarop onderscheidene gevechten plaats hadden, ten gevolge van welke de troepen van Miguel in den nacht en morgenstond van den 10 Julÿ Oporto ontruimden, terwÿl de bisschop en de adel haar volgden. Of er werkelÿk troepen van Don Miguel tot Don Pedro zyn overgegaan, dit kunnen wÿ natuurlÿkerwÿze niet in de depeches van Santa Martha zien, doch hÿ heeft zÿn leger eenige mÿlen van Oporto terug getrokken, op den linker oever der Douro, om, zoo hÿ meldt, zich te concentreren. Zÿne laatste depeche is van den 15 Julÿ, waarin hÿ meldt de aankomst van divisien uit onderscheidene plaatsen, en dat hÿ voornemens is om de Douro overtetrekken, en ook weder offensief te werk te gaan.

Er heeft langen tÿd alhier een gerucht geloopen dat de Cholera ook in Nieuw York woedde en dat het meest aanzienelÿke gedeelte der inwoners die stad had verlaten en zich op het land had begeven. Wÿ hebben geene regelregte berigten van die plaats, ook geene brieven of Couranten gelezen, waarin voorkomt dat de Cholera in de Vereenigde Staten heerscht; doch door de strenge maatregelen die op de Vaste kust genomen worden tegen vaartuigen die uit Noord Amerika komen, zou men besluiten moeten dat er stellige berigten aldaar waren dat die ziekte er woedde.

De Cholera Morbus, die te Hamburg geheel had opgehouden, was er op nieuw uitgebroken. Het is te vreezen, dat deze ziekte duurzaam zal zÿn, even als de kinderpokken, die van tÿd tot tÿd verdwÿnen en weer voor den dag komen.

In Engeland, waar deze ziekte tot nu toe zeer flaauwelÿk heerschte en men hoop had dat zÿ weldra geheel zou verdwÿnen, was zÿ op nieuw begonnen te woeden en veel sterker dan te voren.

Men zegt ook dat er reeds gevallen van de Cholera te Antwerpen hebben plaats gehad.

Het schÿnt dat de jongste volksopstand die den 5den Junÿ te Parÿs plaats had, zoo wel door de Republikeinen als Carlisten is bewerkt geworden. Er moeten ook weer versperringen plaats gehad hebben, daar velen van de 1600 gevangenen in regtsgeding waren betrokken, om dat zÿ zich aan barrikaderingen schuldig gemaakt hadden.

Lafayette, die sedert dit oproer zich stil op zÿne buitenplaats had gehouden, is weder te Parÿs verschenen en heeft in de Couranten aldaar, een artikel geplaatst, waarin hÿ zegt, dat het niet waar is, dat hÿ eene kroon van *immortelles* heeft geplaatst op de vrÿheids muts, die op de doodkist van Generaal Lamarque geplaatst stond; ook hebben zich van de 150,000 menschen, die de begrafenis plegtigheden bÿwoonden, niet veel aan het oproer schuldig gemaakt.

In geene der Couranten vinden wÿ melding gemaakt van den dood van den jongen Napoleon. De kapitein van een Fransch vaartuig, dat in 35 dagen van Bordeaux te La Guayra is aangekomen, heeft deze tÿding medegebragt, en het is van daar dat dit gerucht zich hier heeft verspreid.

Uit de laatste revolutie in Frankrÿk is gebleken, dat de jonge Napoleon zoo vele aanhangers niet had als men wel vermoed heeft. De Franschen nemen altÿd in aanmerking dat zÿn vader toch alle veroveringen die de Republiek had gemaakt verspild en hunne vÿanden twee malen in Parÿs heeft gebragt.

De partÿ van Hendrik V is grooter; hÿ is de laatste spruit van zeventig Fransche koningen, aan wie, zoo als Chateaubriand zegt, Frankrÿk gedurende dertien eeuwen, zoo vele weldaden te danken heeft. Hendrik V stamt af in eene regte mannelÿke linie van Lodewÿk den Heiligen; eene dÿnastie die aan de oudste Fransche Koningen vermaagschapt is.

Regtsplegingen in Parÿs.

Om zich een denkbeeld te vormen hoezeer de regering het souvereine volk vreest, vermelden wÿ de volgende wÿze van ter dood brenging van een' misdadiger, die zich herhaalde malen aan brandstichting had schuldig gemaakt.

De veroordeelde zat in eene soort van kooi, in eene koets geplaatst, die zich in haar uiterlÿk voorkomen, door niets bÿzonders onderscheidde; de geregtsdienaars zaten insgelÿks in de koets; de koets kwam des morgens vóór acht ure aan eene der boulevards aan, alwaar in der haast een schavot was opgerigt. Niemand had iets bÿzonders vermoed. Een dozÿn jongens, die er speelden, denkende dat er kunstvertooningen zouden plaats grÿpen, kwamen toeloopen. De gevangene die uit zÿne kooi niet om hulp had kunnen roepen, werd eensklaps op het schavot gesleept en behendig geguillotineerd; en eer er een klein getal menschen bÿeen kon komen, was de toestel reeds uiteen genomen. Aldus weet de regering toch publiek te vonnissen, zonder die gevaarvolle volksverzamelingen te veroorzaken.—*Courier des Etats Unis.*

De Kometen van 1832 en 1834 volgens de nasporingen van Duitsche Natuurkundigen.

Over de Kometen in het algemeen.

Onder de buitengewone natuurverschynselen trekt dat van eene Komeet de opmerkzaamheid van een iegenlyk tot zich, boven wiens hoofd zy in hare schoone gedaante heenzweeft; vooreerst, dewyl zulk een hemelligchaam onder de zeldzaamheden behoort, en voorts inzonderheid, dewyl het menschdom met deszelfs natuur tot dusverre nog niet genoegzaam bekend is. Voorheen zag men in de verschyning van eene Komeet niets minder dan een voorbode van bloedige oorlogen, misgewas, hongersnood, pest, en eene geheele reeks van alle mogelyke rampen. Niet zonder siddering derhalve sloeg men het oog ten hemel, wanneer eene Komeet zich daar vertoonde. Thans gelooft intusschen geen verstandig mensch [vooral in *Oud-Nederland*, dank zy het verbeterd schoolonderwys!] hier meer aan. Men verlustigt zyne oogen aan het heerlyke gezigt eener maanden lang aan den hemel staande Komeet, zonder derzelver invloed in het minst te ontdekken, en ontwaart in zulk een hemelligchaam een zoo even zoo natuurlyk verschynsel en getuige der Goddelyke Almagt, als in geheel ons planeetstelsel en verder gestarnte. En zelfs, ofschoon thans de verschyning eener Komeet eenmaal weder met oorlog en onrusten te gelyker tyd mogt plaats hebben, heeft nogtans de verlichting hare stralen zoo ver over het menschdom uitgespreid, dat het daarin niets meer vindt, dan het toevallige zamentreffen van twee geheel en al van elkander onafhankelyke verschynselen.

Aldus is het intusschen met het geloof, dat eene Komeet de oorzaak van natuurlyke rampen, als honger, pest, misgewas en verschrikkelyke ziekten zyn zou, geenszins gesteld; ten minste is de volkomene valschheid van zulk een geloof niet zoo ligt te bewyzen. Ja, zelfs de vraag, of niet eene Komeet eenmaal den jongsten dag te weeg zou kunnen brengen, laat zich niet regtstreeks met een stellig *neen* beantwoorden. Wel is waar, in den zin, gelyk men zich vroeger zulks voorstelde, als wanneer men in eene Komeet het een of ander boosaardig wezen zag, dat het er op gemunt had, om twist te stichten,—in dezen zin kunnen al deze vragen gerustelyk met *neen* worden beantwoord, en dit *neen* behoeft, in onze tyden, ook voor den slechts half verlichten geen het minste betoog. De Komeet is een onwillekeurig ligchaam, even als onze Aardbol, in hare hoofdeigenschappen niet van deze onderscheiden, dewyl in de stoffe, waaruit zy gevormd is, dezelfde krachten heerschen, ofschoon ook de uitwendige gedaante dezer stoffe van die onzer Aarde zeer schynt af te wyken.— De eeuwige wet der aantrekkingskracht houdt ook de

Komeet in hare baan, zoodat zy geen vinger breed kan afwyken van de linie, die zy ten gevolge dier wet moet nemen; en in zoo verre is aan eenen bedoelden invloed van wege eene Komeet ook geenszins te denken. Dat intusschen de Kometen, in een ander opzigt, invloed kunnen hebben op onze Aarde, daaraan behoeft men even zoo min te twyfelen; doch deze invloed is allezins natuurlyk. Immers, welk een' invloed heeft niet de Maan op onzen Aardbol! Hoe klein zy ook zyn moge, oefent zy echter eene zoo aanmerkelyke aantrekkingskracht uit, dat zy de zee vele voeten boven de oppervlakte der Aarde omhoog heft; en haar invloed op onzen dampkring is nog veel aanmerkelyker, terwyl zy hier insgelyks eene eb en vloed te weeg brengt. Daardoor heeft derhalve de Maan eene bepaalde heerschappy over onzen dampkring, over uitwaseming, wolken, regen en andere verschynselen van het weder; daardoor heeft zy dan ook eenen middelyken invloed op onze akkers, op misgewassen en daardoor veroorzaakten hongersnood, en op de gezondheid van menschen en dieren.

Dit alles in aanmerking nemende, ziet de natuuronderzoeker niet zonder bedenkelykheid de verschyning eener Komeet te gemoet. Deze komt uit een verafgelegen gewest herwaarts, snelt tusschen de overige ligchamen van ons zonnestelsel door, en heeft wel is waar jegens de zon eenen vasten loop, zoodat deze, als het aantrekkingspunt van hare baan zynde, van haar niets te vreezen heeft: doch ten opzigte van de andere planeten heeft zy geenszins zulk eene positie, als deze onderling,—zoodat geene in den werkkring eener andere planeet overgaan en daarin eene stoornis te weeg brengen kan,—maar zy loopt tusschen dezelven door, nu eens op eenen geringeren, dan weder op eenen grooteren afstand, en heeft, op deze wyze, op dezelven eenen invloed, die gevaarlyk zou kunnen worden, dewyl hy niet periodiek is, en dewyl derhalve de planeten daarop niet als het ware zyn voorbereid. Neemt men daarby in aanmerking, dat eene Komeet digt voorby onzen Aardbol zou kunnen heensnellen, en dat zy zoo wel eene aantrekkingskracht bezit, als de Maan, zoo ziet men, dat haar invloed op de Aarde wel van dien aard zou kunnen zyn, dat wy reden zouden hebben, om voor haar te vreezen. Zy zou onzen dampkring kunnen veranderen, en aldus ziekten te weeg brengen, misgewassen veroorzaken, en de oorzaak van pest en hongersnood worden; immers, wanneer haar invloed boosaardig ware, hetgeen *a priori* niet onwaarschynlyk is, dewyl daardoor op de bestaande wetten des Aardbols, waarnaar alles ontstaat, wast en leeft, inbreuk wordt gemaakt, en dewyl deze zonder nadeel wel geene stoornis ondergaan kunnen.—Zy zou eene groote eb en vloed veroorzaken, welligt de zee eenige honderden voeten omhoog heffen, en, by hafen der Aarde misschien tegenovergestelden loop, deze omhooggeheve zee vaster houden, dan de daaronder liggende, eenigzins meer verwyderde Aarde, waardoor deze onder het water zou voortsnellen en zoo door eenen zondvloed overstroomd worden. Wie beseft niet, op deze wyze, de noodlottige gevolgen, die eene Komeet op de Aarde zou te weeg brengen, wanneer zy, onder de daartoe vereischte omstandigheden, tegen haar aanbotste! En deze zyn allezins mogelyk, naardien de Kometen in alle rigtingen en onder alle hoeken de loopbaan der Aarde kunnen doorsnyden.

Ja zelfs de vraag, of het *mogelyk* is, dat eene Komeet plotseling de geheele vernietiging van onzen Aardbol zou kunnen veroorzaken, moet, wat de *mogelykheid* betreft, *toestemmend* beantwoord worden. Zelfs reeds in het straks genoemde geval zouden hare uitwerkselen ontzettend zyn. Maar ook het geval is *mogelyk*, dat eene Komeet zóó tegen de Aarde zou kunnen aanbotsen, dat zy (de Komeet), volgens onze denkbeelden, op ons zou nedervallen. *Onmogelyk* ten minste is zulks niet; en alsdan zou de Aarde waarschynlyk in stukken springen, of, in het gelukkigste geval, nogtans eenen stand jegens de Zon bekomen, dat alles, wat thans op haar leeft, niet meer zou kunnen bestaan: kortom, er zou alsdan, in den eigenlyken zin des woords, de jongste dag voor ons aanbreken.

Dit nu heeft de aandacht van vele natuuronderzoekers, en inzonderheid sterrekundigen, zeer ernstig bezig gehouden. Een der grootste onder dezelven, Dr, OLBERS te *Bremen*, heeft de zaak grondig onderzocht, en bevonden, dat onder 440 millioen Kometen, welke de Zon naderby komen dan onze Aarde, slechts éénc eerst binnen 220 millioen jaren tegen de Aarde aanbotsen, binnen 9 millioen jaren met haren lichtstreep of staart, en binnen 4 millioen jaren met hare kern (vaste substantie), de Aarde op korten afstand naderen zal.

Over de vier bekende Kometen.

Onder vele millioenen Kometen zyn er slechts *vier*, van welke de sterrekundigen den tyd van hare wederkomst in onze nabyheid in staat zyn op te geven. De *eerste* is de zoogenaamde *Halleysche*, die de laatste maal in het jaar 1759 verscheen, en tegen het einde van 1834, ja misschien nog later (om redenen straks op te geven), weder verschynen zal. De *tweede* werd den 6 Maart 1815 door den opgemelden grooten sterrekundige, Dr. OLBERS te *Bremen*, ontdekt, en zal in het jaar 1890 wederkomen. De *derde* werd den 26 November 1818 door PONS te *Marseille* ontdekt, en ENCKE, te *Berlyn*, berekende het eerst, dat zy alle 3 3-10 jaar tot ons terugkeert. De baan van alle deze drie Kometen is intusschen zoodanig, dat zy onze Aarde nimmer te naby kunnen komen, of haar schadelyk worden. Geheel anders is het gelegen met de *vierde* Komeet, welke de Oostenryksche kapitein VON VIELA, te *Josephstad*, den 27 February 1826 ontdekte, en wier omlooptyd van $6\frac{3}{4}$ jaren hy het eerst uitrekende.

OVER DE KOMEET VAN 1832.

(*De Vielasche Komeet.*)

Deze Komeet zal in het volgend jaar (1832) weder tot ons terugkeeren. De ring of elliptische baan dezer *Vielasche* Komeet is zoodanig gesitueerd, dat zy de baan der aarde doorsnydt, en derhalve beide banen elkander op twee plaatsen aanraken. Indien het nu gebeurde, dat de Komeet ooit te gelyker tyd met de Aarde op één dezer beide punten in aanraking mogt komen, dan zou eene zamenbotsing der Komeet met de aarde daarvan het onvermydelyk gevolg zyn, waarvan de uitwerkselen misschien zeer noodlottig voor ons zouden kunnen worden. Er ontstaat nu de vraag, of wy van deze *Vielasche* Komeet, by hare wederverschyning in het jaar 1832, met reden iets te vreezen hebben.

De baan der *Vielasche* Komeet heeft zulk eene situatie, dat deze Komeet, in elken van hare omloopen, de planeet *Jupiter* zeer naby kan komen. Deze sterkste en magtigste onzer planeten zal derhalve, door de magt van hare aantrekkingskracht, de grootte, den vorm en de situatie van den ring der Komeet voortdurende veranderingen doen ondergaan, en het kan zyn, dat, in vervolg van tyd, eene dezer veranderingen zoo noodlottig uitvalt, dat daarvan, indien al niet een zamenbotsen, nogtans eene groote aannadering van de Komeet met de Aarde het gevolg is. *Of* en *wanneer* zulks echter zal plaats hebben, weten wy niet. Al, wat wy tot dusverre van de massa van *Jupiter* en de Komeet, alsmede van de veranderingen van hare banen, weten, is veel te onvolkomen, om dien ten gevolge eene uitspraak te doen, en wy moeten ons derhalve vergenoegen, met alleen de mogelykheid van zulk eene gebeurtenis te hebben aangewezen. In het jaar 1826 was deze Komeet, toen zy de baan der Aarde het naast by kwam, nog zoo ver van deze verwyderd, als de afstand der Maan van de Aarde bedraagt, of nagenoeg 52,000 Duitsche mylen; en alleen die van 1680 uitgezonderd, is nog geene Komeet de baan der aarde zoo naby gekomen. In het jaar 1832 zal intusschen, volgens OLBERS's berekening, de kleinste afstand der beide banen—die der Komeet en die der Aarde,—slechts nagenoeg 4000 mylen, derhalve 13 maal geringer dan in het jaar 1826, zyn. In het laatstgenoemde jaar ging de Komeet buiten de baan der aarde om, in het jaar 1832 intusschen zal zy binnen dezelve omgaan. En deze en meer dergelyke veranderingen zyn meestendeels de gevolgen der groote stoornissen, die de Komeet, in hare loopbaan, van de planeet *Jupiter* ondergaat, die wy echter voor de toekomst, om meer dan ééne reden, nog in lang niet met de vereischte naauwkeurigheid in staat zyn te berekenen, om daarop eene voldoende beantwoording der opgemelde vraag te kunnen gronden.

Zeker is het alleen, dat deze Komeet eenmaal de Aarde zeer naby, voor ons welzyn misschien al te naby, komen kan, en dat zy bovendien in de twee laatste maanden van 1832 de baan der Aarde 12 à 13 maal naderby zal komen, dan de Maan van ons verwyderd is. Dat zou nu zeker al zeer naby zyn, en zonder twyfel naby genoeg, om ons met regt bevreesd te maken, wanneer, op hetzelfde tydstip, de Aarde zelve zich in dit punt van hare baan bevinden zou, dat der Komeet het naastby komt. Doch dit is gelukkig geenszins het geval. De Komeet gaat, volgens OLBERS' berekening, den 29 October 1832 door dit noodlottige punt; en de Aarde, dit te gelyker tyd zeer ver van haar verwyderd is, bereikt dit punt eerst den 30 November, dus volle 32 dagen later. Wy hebben derhalve van de eerstvolgende wederverschyning dezer Komeet niets hoegenaamd te vreezen. Zelfs voor de toekomst mogen wy on bezorgd zyn, zoolang de Komeet niet in de laatste dagen van het jaar, tegen het einde van December, het naast by de Zon komt, hetwelk in circa 2500 jaren slechts eenmaal het geval zyn kan. En ook dan nog is alleen de *mogelykheid* eene digte toenadering van beide hemelligchamen grooter dan anders, zonder dat zy er juist het stellig gevolg van behoeft te zyn, hetgeen alleen dan kan plaats hebben, wanneer beide ligchamen tó gelyk door hetzelfde punt des hemels gaan; eene gebeurtenis, die zelfs in het tydverloop van vele eeuwen nog altoos onwaarschynlyk blyft.

OVER DE KOMEET VAN 1834.

(*De Halleysche Komeet.*)

Van deze Komeet kan men met de meeste stelligheid zeggen, dat zy om de Zon heen loopt, daar wy reeds vier omloopen van haar om de Zon heen gezien hebben. Immers kan men eene Komeet niet wel aan hare uiterlyke gedaante onderkennen; want deze kan zich ongemeen veranderen: maar hare baan moet ten naastenby dezelfde blyven; deze dient derhalve als herkenningsteeken. Men bepaalt hare neiging jegens de baan der aarde, het punt van hare zonsnabyheid, de afstand van dit punt van de Zon, en of zy van de regter naar de linkerzyde, of omgekeerd, om de Zon heen loopt, en dergelyke dingen meer. Komen nu al deze stukken by twee Kometen overeen, dan kan men met zekerheid daaruit het besluit opmaken, dat beide eene en dezelfde zyn. Te dezen opzigte willen wy nu de geschiedenis der Komeet van 1834 nagaan.

Voor de eerste maal zag men haar zoo ver onze waarnemingen reiken, in het jaar 1456. Zy naderde de Zon tot op 11,700,000 Duitsche mylen, op den 8 Juny. Zy kwam de Aarde zeer naby, en onder zeer voordeelige omstandigheden: uit dien hoofde verscheen zy ook in eene ongemeene pracht, buitengewoon helder, en met eenen staart, die zich over meer dan een derde gedeelte van het luchtruim uitstrekte; zy leverde een allezins indrukmakend gezigt op, en werd sedert zoo schoon niet weder gezien.

Daarop verscheen zy weder in het jaar 1531. Zy was van de Zon 11,600,000 mylen verwyderd, op den 25 Augustus. De tyd van haren omloop bedroeg derhalve 75 jaar, 2 maanden en 17 dagen. Zy zag er ditmaal geheel anders uit. APPIANUS nam haar waar, en deze berigt, dat zy in het geheel geen' staart heeft gehad, maar eene zeer *baardige* Komeet geweest is; eene Komeet namelyk, die rondom door het licht van den staart gelykmatig omringd was, en, door de onbepaaldheid van dit lichthulsel, een harig, baardig voorkomen had. Nogtans kan zy ligtelyk ook eenen staart gehad hebben, die echter uithoofde van de ongunstige omstandigheden, waarin de Komeet ditmaal verscheen, met het bloote oog niet zigtbaar was.

By den omlooptyd van ruim 75 jaren had men derhalve hare wederkomst op het jaar 1606 of 1607 kunnen voorspellen. Werkelyk verscheen zy in 1607 voor de derde maal. Den 26 October was zy het digtst by de Zon, en 11,750,000 mylen van haar verwyderd. Haar omlooptyd was derhalve ditmaal 76 jaar, 2 maanden en 1 dag, by gevolg een jaar langer dan den vorigen keer; waaruit voortvloeit, dat de Komeet ditmaal door de eene of andere vreemde kracht, gelyk b. v. door eene planeet, gestoord moest zyn. Zy verscheen thans weder zeer groot: hare kern geleek in grootte de planeet *Jupiter*; nogtans had zy een mat, nevelig licht, even als eene damp. De tyd van haren omloop bedroeg derhalve 75 à 76 jaren, en zy moest nu in 1682 of 1683 wederkeeren.

Ten vierden male verscheen dan ook de Komeet in het jaar 1682, en was het digtst by de Zon op den 14 September, wanneer zy 11,650,000 mylen van haar verwyderd was. Zy werd nu voor de eerste maal naauwkeurig waargenomen door HALLEY, naar wien zy ook den naam van de *Halleysche Komeet* behouden heeft.—Deze natuurkundige vergeleek de waargenomene kenmerken met die der Kometen van 1607 en 1531, en bevond ze nagenoeg aan elkander gelyk, waaruit hy opmaakte, dat deze Kometen ééne en dezelfde waren.—De tyd van haren omloop bedroeg ditmaal slechts 74 jaar, 10 maanden en 18 dagen, en was derhalve, gemiddeld, $75\frac{1}{3}$ jaar. Zy was zeer helder, vertoonde zich veel schooner dan den vorigen keer, en had ook weder eenen langen helderschitterenden staart.

HALLEY had de wederkomst der Komeet tegen het jaar 1759 voorspeld. In het begin scheen het, als of deze voorspelling niet vervuld zou worden, naardien de Komeet te lang wegbleef; doch eindelyk vertoonde zy zich, tot groote vreugde der sterrekundigen; want nu was de groote twyfeling, alsof de Kometen wel duurzame hemelligchamen waren, door de daad weggenomen. Zy bereikte hare zonshoogte op den 13 Maart, nagenoeg 11,650,000 mylen van haar verwyderd, was ditmaal kleiner en onaanzienlyker dan den vorigen keer, haar staart was zeer zwak verlicht, en alleen by eene heldere lucht zigtbaar; daarom is men dan ook in de bepaling van deszelfs langte het niet volkomen eens. De tyd van haren omloop bedroeg ditmaal byna $76\frac{1}{2}$ jaar.

Met regt vraagt men nu: "Waarom had dan ditmaal de Komeet tot haren omloop byna een jaar meer noodig, dan de eigenlyke tyd van denzelven bedraagt?"—Hierop dient het op eene naauwkeurige berekening gegronde antwoord: "De Komeet kwam digt voorby *Jupiter* tot ons; deze werkte op haar, en hield haar zoolang tegen. Zulks is door de klaarblykelykste uitrekeningen bewezen; anders ware zy vroeger verschenen, geheel en al zoo als HALLEY voorspeld had."

De terugkomst van deze Komeet in onzen tyd heeft men tegen het einde van 1834 te verwachten. Echter kunnen haar ook ditmaal *Uranus* en *Saturnus* zoo tegenhouden, dat zy eerst in 1835, ja misschien eerst in 1836 verschynt. Men heeft daarover allerlei uitrekeningen gemaakt: de tyd zal leeren, in hoeverre zy gegrond zyn. Of de Komeet in eenen schoonen glans, met eenen fraayen staart enz. verschynen zal, daaromtrent kunnen wy nog niets bepalen, daar deze dingen aan toevalligheden onderworpen schynen, die in onze tyden nog geheel en al voor ons verborgen zyn.

Ten slotte nog iets over de beantwoording der vraag, of wy van *deze* Komeet iets te vreezen hebben. Gelyk wy reeds vroeger gezegd hebben, zou eene Komeet wel tegen de Aarde kunnen aanbotsen; doch daartoe zou zy derzelver baan moeten doorsnyden, en dit is by deze Komeet het geval *niet*. Bovendien zou zy voorts met de Aarde op één punt moeten byeenkomen? een geval dat nog zeldzamer plaats vindt.

Doch zelfs, indien eene Komeet ons eens digt voorbyging, zouden wy van haar misschien niets te vreezen hebben; want eene Komeet heeft, uithoofde van hare geringe massa, eene zoo luttele aantrekkingskracht, dat wy zelfs aan de Maanen van *Jupiter*, tusschen welke eens eene Komeet doorging, niets van haren invloed op dezelven bemerkt hebben. Zeker zou eene ons digt voorbygaande Komeet wel eenige eb en vloed kunnen veroorzaken; doch deze zou echter niet van belang zyn, wanneer de Komeet ons niet *zeer* naby kwam; en dit geval is zoo zeldzaam, dat het wel vooreerst niet zal plaats hebben.

Van de Komeet van het jaar 1834 hebben wy in beide opzigten niets te vreezen; zy doorsnydt geenszins de baan der Aarde, en kan derhalve niet tegen deze aanbotsen; ja, zy komt haar ook niet eens zoo naby, dat zy eenen nadeeligen invloed op haar zou kunnen uitoeffenen. Wy wachten haar derhalve met gerustheid af, en zullen ons oog aan het fraaije natuurverschynsel verlustigen; immers, wanneer de Komeet weder in eene schitterende gedaante, met eenen langen verlichten staart, verschynen zal. Zy zal boven onze hoofden voortsnellen, zonder ons gevaarlyk te worden.